
Texas

LEDER

RAGNHILD ØRSTAVIK

ragnhild.orstavik@tidsskriftet.no

Ragnhild Ørstavik er assisterende sjefredaktør i Tidsskriftet. Hun er dr.med. og har en bistilling som seniorforsker ved Folkehelseinstituttet.

Abortrestriksjonene i USA går på helsa og helsepersonell løs.

Foto: Einar Nilsen

Yeniifer Alvarez, kaldt Yeni, var 27 år gammel og gravid i 31. uke da hun døde av lungeødem i juli 2022. Heller ikke fosterets liv kunne reddes (1). Yeni hadde, ifølge pasienthistorien slik den gjengis i The New Yorker, alvorlig fedme, hypertensjon, diabetes og tidligere lungeødem (1). Hennes død kunne antakelig vært unngått (på bekostning av fosterets), hadde hun takket ja til abort på medisinsk grunnlag. Men ifølge artikkelen fikk hun aldri den muligheten. Legene torde kanskje ikke spørre (1).

USA har ikke hatt en nasjonal abortlov. Tilgangen til abort har vært beskyttet på nasjonalt nivå gjennom høyesterettsavgjørelsen i saken mellom Roe og Wade i 1973 (2). I september 2021 innførte Texas likevel en lov der personer som utfører eller medvirker til abort etter at hjerteaktivitet kan påvises hos fosteret (vanligvis rundt sjette uke), kan saksøkes sivilt og ilegges betydelige bøter eller fengselsstraff (3). Abort er kun tillatt i medisinske nødstilfeller. Etter at domsavsigelsen fra 1973 ble omgjort i 2022, har i alt 14 stater til nå innført lover som gjør abort tilnærmet forbudt (4).

«Legene fortalte om kvinner der man måtte vente til helsetilstanden ble livstruende før en abort kunne utføres. Da kan det altså være for sent»

Dette skjer på tross av advarsler fra Texas: Allerede i 2022 beskrev leger derfra pasienter som måtte fullføre svangerskap der fostrene led av anencephali eller bilateral nyreagenesi, slik at barnet ville dø kort tid etter fødsel (4). Og legene fortalte om kvinner, som Yeni, der man måtte vente til helsetilstanden ble livstruende før en abort kunne utføres (4). Da kan det altså være for sent. Mange av statene med forbud har lagt inn et unntak for abort etter voldtekt. Men beregninger tilsier at svært få av disse kvinnene får utført abort (5). Én grunn kan være at kvinnene først må anmelde voldtektene (5). Det er det som kjent mange som kvier seg for.

Forbudet rammer ikke bare pasientene. Legene i Texas strever med å forstå hva loven betyr (4). Noen tenker at ytringsfriheten gir dem rett til å informere pasienten om muligheten for abort (for eksempel ved å reise til en annen stat), eller selv å kontakte kollegaer som arbeider under mindre strenge betingelser (4). Andre har fått juridiske råd om ikke å gjøre dette, fordi det er medvirkning til abort (4). Mange leger søker seg vekk, noe som fører til at helsehjelpen blir dårligere for de mange tusen ekstra graviditetene og fødslene abortrestriksjonene medfører (1, 6). Å kunne utføre en abort er en del av opplæringen i obstetikk og gynekologi. Texas ser derfor en kraftig nedgang i antall søkere til spesialisering i faget (7), så tilgangen til spesialister vil antakelig bli enda dårligere. De manglende mulighetene til å gi nødvendig helsehjelp påvirker også legenes psykiske helse, og ifølge den amerikanske foreningen for obstetikk og gynekologi, virker det i tillegg inn på lege-pasientforholdet i et bredere perspektiv (8).

I bakgrunnen truer Trump. Til høsten kan han bli gjenvalgt som USAs president. Mens demokratene har kvinnehelse, inkludert abortrettigheter, som ett av to satsingsområder innen helse, mener republikanerne at dette skal være opp til hver enkelt stat å bestemme (9). Trump klarer neppe å innføre et

nasjonalt forbud (10). Men han kan finne udemokratiske bakveier for å blidgjøre sine mest konservative velgere, for eksempel ved å hente fram gamle lovhjemler. Til sommeren skal et søksmål mot Food and Drug Administration (FDA) sin godkjenning av mifepriston til bruk ved medikamentelt svangerskapsavbrudd avgjøres. Hvis FDA taper, blir mulighetene for abort alvorlig innskrenket. Svikter alt annet, er det en paragraf fra 1873 som forbyr å sende et «obskønt, uanstendig, skittent eller avskyelig» (min oversettelse) objekt i posten (10). Abortmotstanderne hevder at denne loven kan gjøre det forbudt å distribuere mifepriston (10), og at det i samme slengen egentlig åpner for å saksøke avsendere av alt medisinsk utstyr som brukes til å utføre aborter – inklusive hansker (10). Helt texas, altså.

Her hjemme skal abortloven revideres etter at et regjeringsoppnevnt utvalg leverte sin innstilling i desember (11). Listen over høringsinstanser teller 366 navn (11). Slik saken står, skal det mye til for at vi ikke er sikret en demokratisk vedtatt lov som ivaretar muligheten til å yte, og få, trygg og nødvendig helsehjelp. Det er jeg glad for.

REFERENCES

1. Taladrid S. Did an abortion ban cost a young Texas woman her life? The New Yorker 8.1.2024.
<https://www.newyorker.com/magazine/2024/01/15/abortion-high-risk-pregnancy-yeni-glick> Lest 10.2.2024.
2. Faktisk. Hva er Roe vs. Wade? <https://www.faktisk.no/artikler/zkx87/hva-er-roe-vs-wade> Lest 10.2.2024.
3. The New York Times. Tracking Abortion Bans Across the Country.
<https://www.nytimes.com/interactive/2022/us/abortion-laws-roe-v-wade.html> Lest 10.2.2024.
4. Arey W, Lerma K, Beasley A et al. A Preview of the Dangerous Future of Abortion Bans - Texas Senate Bill 8. N Engl J Med 2022; 387: 388–90. [PubMed][CrossRef]
5. Dickman SL, White K, Himmelstein DU et al. Rape-Related Pregnancies in the 14 US States With Total Abortion Bans. JAMA Intern Med 2024; 0. doi: 10.1001/jamainternmed.2024.0014. [PubMed][CrossRef]
6. Bell SO, Stuart EA, Gemmill A. Texas' 2021 Ban on Abortion in Early Pregnancy and Changes in Live Births. JAMA 2023; 330: 281–2. [PubMed][CrossRef]
7. Sevchenko M. We weren't meant to be criminals': the gynecologists training out of state post-Roe. The Guardian 18.6.2023.
<https://www.theguardian.com/us-news/2023/jun/18/obgyn-doctor-abortion-law-ban> Lest 14.2.2024.
8. Abortion Policy. The American College of Obstetricians and Gynecologists. Abortion Policy. <https://www.acog.org/en/clinical-information/policy-and->

position-statements/statements-of-policy/2022/abortion-policy Lest 10.2.2024.

9. Parekh A. Four Defining Health Issues of the 2024 Presidential Election. JAMA 2024; 0. doi: 10.1001/jama.2024.0114. [PubMed][CrossRef]

10. Ziegler M. How Trump Could Institute a Backdoor Federal Abortion Ban. New York Times 29.1.2024.

<https://www.nytimes.com/2024/01/29/opinion/biden-trump-abortion-election.html> Lest 10.2.2024.

11. Helse- og omsorgsdepartementet. Abort i Norge — Ny lov og bedre tjenester. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2023-29/id3018279/> Lest 10.2.2024.

Publisert: 26. februar 2024. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.24.0087

Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 6. februar 2026.